

การมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองในการแก้ไขปัญหาเสพติดในสังคมไทย Citizen participation in solving drug problems in Thai society

กรวิทย์ เกาะกลาง, ศิริพร เพ็งจันทร์¹

Koravit Koklang, Siriporn Pengjan

บทคัดย่อ

เนื่องจากปัญหาเสพติดเป็นปัญหาเรื้อรังของประเทศไทย ที่ทำให้เกิดผลเสียหายนต่อระบบเศรษฐกิจสังคม และประเทศชาติปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ ทุกคนในสังคมมีหน้าที่ช่วยกันแก้ไขปัญหา สอดส่องดูแลความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ของตนเอง และรัฐบาลยังได้มีการกำหนดแนวทางแก้ไข ปัญหาเสพติดตามแผนยุทธศาสตร์การป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ.2558-2560 ประกอบด้วย 8 ยุทธศาสตร์ และตามแผนยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนประชาชน สามารถมีส่วนร่วมได้อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของ ปัญหาที่เกิดขึ้น และนำข้อมูลมากำหนดเป็นแนวทางการปรับปรุงแก้ไข คัดเลือกผู้นำที่มีความสามารถ มีความพร้อมที่จะทำงานเพื่อส่วนรวม มีส่วนร่วมในการออกแบบ แก้ไขร่วมกับ หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กระตุ้นให้เกิดจิตอาสาเพื่อเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด ตั้ง วงล้อมคุ้มกัน แบ่งปันประสบการณ์ สร้างบรรยากาศในการแลกเปลี่ยนความรู้ ดังนั้น การจะแก้ไข ปัญหายาเสพติดเกี่ยวข้องกับทุกคนไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานรัฐ หรือตัวประชาชนเอง เราทุกคนมี บทบาทเป็นสมาชิกของสังคม และเป็นพลเมืองของประเทศ ต้องช่วยกันทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ไม่มากก็น้อย พลเมืองจะต้องเป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะ มีจิตสำนึกต่อรัฐ สังคม ประเทศชาติ มีส่วนร่วม ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม และเข้าไปมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาด้วยความสมัครใจไม่มีใคร บังคับ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของภาคพลเมือง ; ปัญหายาเสพติด ; ยุทธศาสตร์ป้องกัน

¹ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี; Faculty of Liberal Arts and Management Sciences, Prince of Songkhla University Surat Thani Campus
Corresponding Author, E-mail: koravit.k@psu.ac.th

Abstract

Because the drug problem is a chronic problem in Thailand that has a damaging effect on the economy, society and the nation. This problem arises, everyone in society has a duty to help solve it take care of order in your own area and The government has also established solutions to the drug problem. Defense Strategic Plan and modify drug problems 2015-2017 consists of 8 strategies and Strategic Plan for Public Participation People can participate in a variety of ways. For example Participating in the root cause analysis of the problem and take the information as a guideline for improvement Choose a talented leader ready to work for the public participate in design edit together with government agencies And related agencies stimulate create volunteerism to watch over drug problems set up an enclave to talk share experiences create an atmosphere for exchanging knowledge so tackling the drug problem involves everyone, be it government agencies. Or the people themselves we all play a role as members of society. And be a citizen of the country must help each other to benefit the public more or less citizens must be people of public mind. Be conscious of the state, society, nation take part in solving problems that arise in society. And participate in solving the problem voluntarily not forced to do.

Keywords: Participation of Citizen sector ; Drug problem ; Strategic Protection

บทนำ

จากสถานการณ์ปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการสื่อสารซึ่งก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมมากมาย เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการว่างงาน ปัญหาโสเภณี ปัญหาเหล่านี้นับเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า โดยเฉพาะปัญหายาเสพติดที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติ โดยเฉพาะในกลุ่มของเด็ก และเยาวชนที่เป็นกำลังสำคัญของชาติ ไม่ว่าจะเป็นการสูญเสียโอกาสในการศึกษา สภาพร่างกายที่เสื่อมโทรม ความสัมพันธ์ในครอบครัวถูกทำลายลง ปัญหายาเสพติดมีแต่จะส่งผลเสียทั้งต่อบุคคล ชุมชน สังคม ประเทศชาติ (สุวปรียา จันต๊ะ, 2562, หน้า 17)

แม้ในช่วงที่ผ่านมาทุกรัฐบาล จะให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับที่สูงมาก แต่ปัญหายังมีแนวโน้มรุนแรง และซับซ้อนด้วยเหตุนี้ทุกหน่วยงาน จึงได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางในการดำเนินการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จึงกำหนดแผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ.2558-2562 โดยแนวคิดหลักของแผนยุทธศาสตร์ คือ ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางก่อให้เกิดผลกระทบในทางที่ดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคที่เกี่ยวข้อง ลดปริมาณผู้เข้าสู่การกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (สำนักงาน ป.ส.ส,2558,หน้า 2) การจะแก้ไขปัญหายาเสพติดเกี่ยวข้องกับทุกคนไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานรัฐ หรือตัวประชาชนเอง เราทุกคนมีบทบาทเป็นสมาชิกของสังคม และเป็นพลเมืองของประเทศ ต้องช่วยกันทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมไม่มากนักน้อย พลเมืองจะต้องเป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะ มีจิตสำนึกต่อรัฐ สังคม ประเทศชาติ มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

แผนยุทธศาสตร์การป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ.2558-2563 ประกอบด้วย 8 ยุทธศาสตร์หลักคือ ยุทธศาสตร์การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ยุทธศาสตร์การควบคุมตัวยาและผู้ค้ายาเสพติด ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาผู้เสพผู้ติดยาเสพติด ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศ ยุทธศาสตร์การสร้างและพัฒนาระบบรองรับการคืนคนดีให้สังคม ยุทธศาสตร์การสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันปัญหาเสพติด ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมภาคประชาชน ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอย่างบูรณาการ (สำนักงาน ป.ส.ส,2558,หน้า 2)

บทความนี้ ผู้เขียนได้นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับปัญหาเสพติด ความสำคัญนโยบายแห่งชาติ รวมทั้งกรอบยุทธศาสตร์และแนวทางการมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองในการแก้ไขปัญหาเสพติดในสังคมไทย เพื่อให้เยาวชนเหล่านี้ได้เป็นพลเมืองที่ดีมีความรับผิดชอบ เคารพกติกา มีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของประเทศชาติ และผู้เขียนมีความหวังว่าบทความนี้อาจเป็นหนึ่งช่องทางหนึ่งที่สามารถจุดประกายพิษภัยร้ายของยาเสพติดและพร้อมตระหนักจิตสำนึกพลเมือง พร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดทุกมาตรการให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

เนื้อหา

ยาเสพติดเป็นปัญหาสังคมที่ยิ่งใหญ่ในระดับหนึ่งของแทบทุกประเทศทั่วโลก สำหรับในประเทศไทยปัญหาเรื่องยาเสพติดเป็นปัญหาที่น่าเป็นห่วงที่มีการสะสม และก่อให้เกิดผลเสีย และผลกระทบต่อสังคมในทุกระดับเริ่มตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนไปจนถึงระดับประเทศมาอย่าง

ยาวนานที่สมควรได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังจากผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกองค์กร จึงเห็นได้ว่าปัญหายาเสพติด นับเป็นปัญหาสังคมที่มีความร้ายแรงระดับชาติ เนื่องจากทุกสังคมต่างได้รับผลกระทบจากปัญหาดังกล่าวรวมถึงการแพร่ระบาดในสังคมไทย แม้จะมีมาตรการการป้องกัน และปราบปรามผู้ลักลอบจำหน่ายและผู้เสพยาเสพติดมาโดยตลอด แต่ก็ยังไม่สามารถจัดและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้หมดไปได้ เนื่องจากเป็นขบวนการที่มีความซับซ้อน และนับวันปัญหาก็กว้างขวางรุนแรงเพิ่มมากขึ้น (สำนักงานวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำนักงานกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2557, หน้า 2) จะเห็นได้ว่า “ยาเสพติด” เป็นปัญหาที่ก่อกวน และบ่อนทำลายต่อประเทศไทยส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อบุคคล และสังคมโดยรวมในหลายมิติ เช่น

- ผลกระทบต่อบุคคล โดยยาเสพติดทุกชนิด เช่น ฝิ่น กัญชา เฮโรอีน มอร์ฟิน โคเคน ยาบ้า เป็นต้นจะมีผลกระทบโดยตรงต่อร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะด้านบุคลิกภาพและสุขอนามัย ทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน

- ผลกระทบต่อครอบครัว และสังคมผู้ติดยา มักก่ออาชญากรรมต่อเนื่อง เช่น การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข การลักขโมย การประทุษร้ายต่อชีวิต และทรัพย์สินตลอดจนถึงการพนันต่างๆ โดยเฉพาะผู้ที่ค้าหรือผู้เสพซึ่งเป็นเสาหลักของครอบครัว เมื่อถูกจับกุม และดำเนินคดีทางกฎหมายก็จะส่งผลกระทบต่อครอบครัวให้ได้รับความเดือดร้อนในการดำรงชีวิต ในขณะเดียวกันหากเด็กหรือเยาวชนที่อยู่ภายใต้การดูแลปกครองของบุคคลดังกล่าวจะต้องถูกออกจากโรงเรียน จะยังเป็นการตอกย้ำให้เกิดเป็นปัญหาในสังคมมากยิ่งขึ้น

- ผลกระทบต่อการบริหารจัดการของรัฐ การที่ในสังคมมีคดียาเสพติดที่เพิ่มสูงขึ้นทำให้เป็นภาระต่องานด้านกระบวนการยุติธรรม และส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายของรัฐที่เพิ่มสูงขึ้นและอาจส่งผลกระทบต่อคตินิยมเรื่องความล่าช้าด้วย ในขณะเดียวกันปัญหายาเสพติดยังก่อให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน โดยเฉพาะในหน้าที่ เช่น มีการกลั่นแกล้งรีดไถ การรับเงินสินบนเพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากผู้กระทำความผิดทำให้ประชาชนให้ความเชื่อถือในตัวเจ้าหน้าที่ และองค์กรของรัฐลดน้อยลงจนถึงขนาดขาดความศรัทธา

จากสถานการณ์ปัญหายาเสพติดของประเทศไทยในปัจจุบัน จัดได้ว่าอยู่ในขั้นที่น่าเป็นห่วง ซึ่งสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดได้ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะมีการผลิตยาเสพติดทั้งภายในประเทศ และมีการลักลอบนำเข้ามาจากต่างประเทศมากมายหลายชนิด เช่น เฮโรอีน ยาบ้า ยาไอ้ โคเคน เป็นต้นถึงแม้จะมีการดำเนินการปราบปรามจับกุมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างเข้มงวด และจริงจังแต่ก็ไม่ได้ทำให้การแพร่ระบาดของยาเสพติดลดลง แต่กลับมีการพัฒนาให้มีการผลิตยาเสพติดให้ออกฤทธิ์ได้แรงขึ้น และการดำเนินการในการตรวจสอบสารเสพติดในตัวผู้เสพ

ทำได้ยากขึ้น จึงทำให้เจ้าหน้าที่ทำงานด้วยความยากลำบากนอกจากนี้ ยังมีเจ้าหน้าที่ของรัฐจำนวนไม่น้อยเข้าไปมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดเสียเอง ทำให้การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไม่สามารถดำเนินการได้อย่างสัมฤทธิ์ผล ซึ่งหากปล่อยไว้นานจะก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ทางสังคมอย่างรุนแรงจนไม่สามารถแก้ไขได้ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายควรให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าว พร้อมทั้งหามาตรการในการป้องกันการแก้ไขปัญหายาเสพติดจึงควรมีลักษณะของการปรับฐานความคิดใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่ในการแก้ปัญหาจะเป็นหน้าที่ของภาครัฐและคนของรัฐ ส่วนภาคประชาชน และองค์กรชุมชนมักเป็นเพียงผู้คอยรับผลจากการแก้ไขปัญหายาเสพติดหรือเป็นเพียงผู้คอยให้ความร่วมมือกับรัฐ เมื่อได้รับมอบหมายหรือร้องขอการแก้ปัญหาจึงไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร

ปัจจุบันรัฐบาลได้ตระหนักถึงปัญหายาเสพติดเป็นอย่างมาก จะเห็นได้จากนโยบายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่ทุกหน่วยงานต่างมีความเกี่ยวข้องกัน ประสานงานกันของแต่ละองค์กร โดยมีการกำหนดหน้าที่ของทุกฝ่ายอย่างเป็นระบบครบวงจร ทั้งด้านการป้องกัน การปราบปราม การบำบัดรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดควบคู่กับการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ (สายสุตา สุขแสง, 2557, หน้า 232) การปรับแนวคิด และกระบวนการดำเนินการในเชิงรุกควบคู่ไปกับการเพิ่มบทบาทให้ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคธุรกิจเอกชน สื่อมวลชนให้ความร่วมมือในการดำเนินงานป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดเพิ่มขึ้น สิ่งสำคัญที่ทุกรัฐบาลเน้นคือ การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่จะเข้าร่วมในการดำเนินการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด อย่างไรก็ตามการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดจะต้องดำเนินการหามาตรการที่เหมาะสม เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้ถูกกับสถานการณ์ เนื่องจากในชุมชนจะมีบุคคลที่สัมพันธ์กับปัญหายาเสพติดอยู่ 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ค้ายาเสพติด กลุ่มผู้ติดยาเสพติด กลุ่มเสี่ยง (เด็กและเยาวชน) และกลุ่มประชาชนทั่วไป ซึ่งบุคคลทั้ง 4 กลุ่ม จะมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นเครือข่ายกัน (สายสุตา สุขแสง, 2557, หน้า 233) โดยรัฐบาลร่วมกับหน่วยงานหลายๆ หน่วยงานได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ.2558-2562 โดยแนวคิดหลักของแผนยุทธศาสตร์ คือ ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางก่อให้เกิดผลกระทบในทางที่ดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคีที่เกี่ยวข้องลดปริมาณผู้เข้าสู่การกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (สำนักงาน ป.ส.ส, 2558, หน้า 2)

แผนยุทธศาสตร์การป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ.2558-2563 มีเป้าประสงค์เพื่อให้เด็ก และเยาวชนมีภูมิคุ้มกันยาเสพติดทุกคน หมู่บ้าน/ชุมชน สถานศึกษา สถานประกอบการ มีความเข้มแข็งในการป้องกันยาเสพติด และร่วมเป็นพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด ทำลายเครือข่าย

การค้า และองค์การอาชญากรรมที่เกี่ยวข้อง และทำให้ผู้เสพผู้ติดได้รับการบำบัดฟื้นฟูอย่างมีมาตรฐาน โดยประกอบด้วย 8 ยุทธศาสตร์หลัก คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด แนวทางคือ สร้างภูมิคุ้มกัน และป้องกันยาเสพติดให้เด็ก และเยาวชนในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา และสร้างภูมิคุ้มกันในกลุ่มผู้ใหญ่ และวัยแรงงาน รวมทั้งรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อการป้องกันยาเสพติด

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การแก้ไขปัญหายาเสพติด มีแนวทาง คือ ให้ผู้เสพผู้ติดเข้าถึงบริการด้านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพที่มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพได้รับการติดตามช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องเพื่อป้องกันการเสพยาซ้ำ ครอบครัว ชุมชน สังคมยอมรับและให้โอกาสผู้เสพผู้ติด และมีส่วนร่วมในการบำบัดฟื้นฟูช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัด

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้าง และพัฒนาระบบรองรับการคืนคนดีให้สังคม แนวทางคือ สร้างและพัฒนาระบบรองรับ และสนับสนุนการส่งต่อผู้พ้นโทษ และผู้ผ่านการบำบัดรักษาเพื่อแก้ไขฟื้นฟูติดตามดูแลช่วยเหลือ และพัฒนาคุณภาพชีวิตกลับคืนสู่สังคมเสริมสร้างศักยภาพของผู้พ้นโทษ/ผู้ผ่านการบำบัดรักษาเพื่อให้ความพร้อมทั้งกาย และใจสามารถสร้างประโยชน์ให้สังคมทั้งในมิติเศรษฐกิจและสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การควบคุมตัวยา และผู้ค้ายาเสพติด แนวทางคือ ลดศักยภาพการผลิตยาเสพติดภายในและภายนอกประเทศ เสริมศักยภาพการสกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดน ทำลายศักยภาพของกลุ่มเครือข่ายการค้ายาเสพติด และกลุ่มเครือข่ายยาเสพติดระดับชุมชน และบริหารจัดการบังคับใช้กฎหมายให้มีเอกภาพ และประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ความร่วมมือระหว่างประเทศ แนวทางคือ ประสานผลักดันความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและพัฒนาไทยสู่ศูนย์กลางความร่วมมืออาเซียนในการควบคุมปัญหายาเสพติด ผลักดันการเผยแพร่ด้านการพัฒนาทางเลือกเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหายาเสพติดระหว่างประเทศอย่างยั่งยืน และพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องเพื่อควบคุมยาเสพติด

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติด แนวทางคือ สร้างสภาพแวดล้อมเพื่อควบคุมพื้นที่เสี่ยง ปักจี้เสี่ยง ป้องปราม และเพิ่มพื้นที่เชิงบวกปักจี้บวกเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติด และบริหารจัดการสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรมให้เอื้อต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 7 การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน แนวทาง คือ สร้างกระบวนการและศักยภาพการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนในการควบคุมปัญหายาเสพติดระดับพื้นที่ในระยะยาว

ยุทธศาสตร์ที่ 8 การบริหารจัดการอย่างบูรณาการ แนวทาง คือ พัฒนาระบบบริหารจัดการองค์การ ระบบแผนงานและงบประมาณ ระบบข้อมูลเฝ้าระวังยาเสพติด ระบบกำกับ ติดตาม ประเมินผล รวมทั้งพัฒนาการวิจัยและพัฒนาวิชาการ องค์ความรู้ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนหรือภาคพลเมืองนั้น คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆโดยเกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมหนึ่งด้วยความสมัครใจ มีความสนใจที่จะทำด้วยจิตสาธารณะเพื่อส่วนรวมโดยไม่มีใครบังคับให้ทำไม่หวังผลตอบแทน เพื่อให้กิจกรรมนั้นบรรลุวัตถุประสงค์และประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ (สำนักงาน ป.ส.ส,2558, หน้า 58)

สำหรับแนวทางการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนตามแผนยุทธศาสตร์การป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ.2558-2563 ตามหลักยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน มีดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน วิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น สังเคราะห์ปัญหา ความต้องการ ผลกระทบ และนำข้อมูลมากำหนดเป็นแนวทางการปรับปรุงแก้ไขพัฒนา
2. คัดเลือกผู้นำที่มีความสามารถมีความพร้อมที่จะทำงานเพื่อส่วนรวม ส่งเสริมการทำงาน ร่วมกันระหว่างผู้นำทางการและผู้นำตามธรรมชาติ
3. ให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการออกแบบการแก้ไขปัญหายาเสพติดร่วมกับหน่วยงาน ภาครัฐและภาคีที่เกี่ยวข้อง
4. เสริมสร้างทุนทางสังคมมาใช้ประโยชน์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ทั้งที่เป็น ระบบคุณค่า ความเชื่อ อุดมการณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน กระบวนการเรียนรู้ที่ ชุมชนสั่งสมและสร้างสรรค์
5. เพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาชุมชนของตนเองโดยยกระดับความรู้และพัฒนาศักยภาพผู้นำทางการและผู้นำธรรมชาติเพื่อเตรียมความพร้อมในการมีส่วนร่วมป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด ระดับพื้นที่
6. กระตุ้นให้เกิดจิตอาสาเพื่อเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด การอุทิศตนเป็นอาสาสมัครในรูปแบบ ต่างๆ
7. ล้อมวงคุยกัน แบ่งปันประสบการณ์ สร้างบรรยากาศในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

8. ใช้กลไกท้องถิ่นที่ทั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของภาครัฐในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้กับประชาชนในพื้นที่

9. ใช้กลไกคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด

10. หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนกระบวนการขับเคลื่อนงานภาคประชาชนในระดับพื้นที่

การสร้างภาคประชาชนเข้มแข็ง สามารถทำได้ดังนี้

1. สร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง (Civic consciousness) และจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อชุมชน (Public consciousness) สร้างสำนึกชุมชนเพื่อให้ลุกขึ้นมาจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเอง

2. สนับสนุนการรวมกลุ่มของชุมชนในแต่ละพื้นที่โดยความสมัครใจ สนับสนุนองค์กรภาค ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนและท้องถิ่น

3. จัดทำแผนพัฒนาชุมชนแบบบูรณาการให้ร่วมคิดร่วมทำร่วมรับผิดชอบในทุกพื้นที่

4. จัดเวทีประชาคมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีพลังในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน

5. จัดทำข้อบัญญัติของชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้น

6. สนับสนุนแหล่งเงินทุนสำหรับการพัฒนาชุมชนเพื่อการบริหารจัดการตนเองของชุมชน และประชาชนในท้องถิ่น

7. พัฒนาระบบการเรียนรู้และเครือข่ายเรียนรู้ของชุมชน

8. สนับสนุนการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเรียนรู้ของคนในชุมชนเดียวกัน และระหว่างชุมชน

9. พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และ ภาคประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด

10. จัดตั้งองค์กรประชาชนเพื่อส่งเสริมสนับสนุนบทบาทและการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด บริหารจัดการกลไกองค์กรและกลไกภาคประชาชน

ยุทธศาสตร์ที่ 7 ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

วัตถุประสงค์ เพื่อบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดให้บุคคล ครอบครัวชุมชน สถานศึกษา สถานประกอบการและสังคมไทยปลอดภัยจากยาเสพติด และสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนในระยะยาว

ประเด็นยุทธศาสตร์ 1. สร้างกระบวนการและศักยภาพการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 2. สร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนในการควบคุม ปัญหายาเสพติดระดับพื้นที่ในระยะยาว

เป้าหมายยุทธศาสตร์ 1. ทุกหมู่บ้านและทุกชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถเอาชนะปัญหายาเสพติด และมีกลไกในการเฝ้าระวังปัญหา 2. หมู่บ้าน/ชุมชนต้องเข้มแข็งและพัฒนาสู่กองทุนแม่ของแผ่นดิน พัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดิน บูรณาการสู่เศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์ คือ 1. ดำเนินการตามยุทธศาสตร์พระราชทาน เข้าใจเข้าถึงพัฒนา 2. ระเบิดมาจากข้างใน 3. ทำให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา 4. เชื่อมบนประสานล่าง

แนวทางการมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองในการแก้ไขปัญหายาเสพติดแบบเชิงบูรณาการ

จากที่รัฐบาลได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจะเห็นได้ว่าประกอบด้วย 8 ยุทธศาสตร์ซึ่งแต่ละยุทธศาสตร์ก็จะมีแนวทางที่แตกต่างกันไป และในส่วนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนตามแผนยุทธศาสตร์ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย แนวทางของยุทธศาสตร์เอาไว้ว่าประชาชนสามารถนำเอาแนวทางตามแผนยุทธศาสตร์มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ได้แน่นอนว่าสภาพปัญหาในแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกันการจะแก้ไขปัญหามันต้องอาศัยความร่วมมือและการบูรณาการจากทุกภาคส่วนรวมทั้งนำยุทธศาสตร์มาบูรณาการไปพร้อมกับการแก้ไขทั้งการแก้ไขปัญหปัจจุบัน ปัญหาที่จะเกิดในอนาคต และป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นอีก สำหรับการนำเอาแนวทางตามยุทธศาสตร์มาใช้ประชาชนจะต้องมีความสนใจที่จะแก้ปัญหายาเสพติดก่อนถึงจะเอาแนวทางตามแผนยุทธศาสตร์มาใช้ได้ การมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองในการแก้ปัญหายาเสพติดอย่างบูรณาการ สามารถทำได้ดังนี้

1. แนวทางการมีส่วนร่วมเพื่อวิเคราะห์สาเหตุของปัญหายาเสพติดและนำข้อมูลมากำหนดเป็นแนวทางการปรับปรุงแก้ไขจะไม่สามารถทำได้เราต้องทำร่วมกันหลายๆคนเพื่อช่วยกันวิเคราะห์สภาพปัญหาและนำปัญหาที่พบมาปรึกษากันช่วยกันเสนอแนวทางแก้ไข

1. การเลือกผู้นำเป็นแนวทางที่สำคัญมากเพราะถ้าเลือกผู้นำที่ไม่มีความสามารถและไม่มีความพร้อมที่จะแก้ไข ปัญหายาเสพติดก็ยังคงอยู่เหมือนเดิมและอาจร้ายแรงขึ้นกว่าเดิม เช่น การเลือกผู้นำชุมชนต้องพิจารณาถึงความสามารถของผู้นำด้วย และสนใจความเป็นอยู่ของประชาชน

2. ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการช่วยกันคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหายาเสพติดร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ เพราะว่าเราเป็นคนที่ได้รับผลกระทบโดยตรง และเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากกว่าภาครัฐ

3. ช่วยกันปลูกฝัง และเสริมสร้างทุนทางสังคมในพื้นที่ของตนเองโดยช่วยกันกระจายข่าวยาเสพติดให้คนในชุมชนทราบ ให้เข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติดมากขึ้น ให้ความรู้ใหม่ๆ เพื่อที่จะรับมือได้ทัน
4. มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตัวเองอยู่ตลอดเวลาที่มีความกระตือรือร้นเพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง และพัฒนาศักยภาพของผู้นำเพื่อเตรียมความพร้อมที่จะแก้ไขปัญหา
5. เปิดรับสมัครจิตอาสาในพื้นที่ของตนเองเพื่อเฝ้าระวังปัญหา ยาเสพติด
6. เวลามีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชนเราจะต้องไปบอกผู้นำเพื่อให้ผู้นำรับทราบ เราอาจเข้าไปปรึกษา นั่งคุยกันถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้นำ หรือเราอาจรวมกลุ่มกันเองเพื่อพูดคุยกันก่อนก็ได้
7. ผู้นำในพื้นที่จะต้องใช้อำนาจในทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชน
8. ผู้นำจะต้องมีส่วนร่วมกับประชาชน ต้องให้คำปรึกษา และประสานงานด้านต่างๆ
9. หน่วยงานภาครัฐจะต้องเป็นผู้สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ด้วย

สรุป

ปัญหา ยาเสพติดส่งผลกระทบต่อทุกคนไม่ว่าจะเป็นระดับบุคคล ครอบครัว สังคม ประเทศชาติ รัฐบาลได้ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาหาแนวทางแก้ไข และได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไข ยาเสพติด พ.ศ.2557-2563 ประกอบด้วย 8 ยุทธศาสตร์ และสำหรับแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามแผนยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้ ไม่ว่าจะเป็นมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น และนำข้อมูลมากำหนดเป็นแนวทางการปรับปรุงแก้ไขพัฒนา คัดเลือกผู้นำที่มีความสามารถ มีความพร้อมที่จะทำงานเพื่อส่วนรวม กระตุ้นให้เกิดจิตอาสาเพื่อเฝ้าระวังปัญหา ยาเสพติด การอุทิศตนเป็นอาสาสมัครในรูปแบบต่างๆ ตั้งวงล้อมคุยกัน แบ่งปันประสบการณ์ สร้างบรรยากาศในการแลกเปลี่ยนความรู้ ดังนั้น การจะแก้ไข ยาเสพติดเกี่ยวข้องกับทุกคนไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานรัฐ หรือตัวประชาชนเอง เราทุกคนมีบทบาทเป็นสมาชิกของสังคม และเป็นพลเมืองของประเทศ ต้องช่วยกันทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมไม่มากนักน้อย พลเมืองจะต้องเป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะ มีจิตสำนึกต่อรัฐ สังคม ประเทศชาติ มีส่วนร่วมในการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม และเข้าไปมีส่วนร่วมแก้ไข ปัญหาด้วยความสมัครใจไม่มีใครบังคับ

องค์ความรู้ที่ได้รับ

ได้รู้จักคำว่า “พลเมือง” มากขึ้นว่าพลเมืองจะต้องเป็นคนที่มีจิตสำนึกต่อรัฐต่อประเทศมีจิตสาธารณะทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมด้วยความสมัครใจมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมหนึ่งให้สำเร็จบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และในการทำบทความวิชาการเรื่องนี้ข้าพเจ้าได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องจนได้รู้ว่า การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนหรือภาคพลเมืองมีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาเสพติดที่เกิดขึ้นในสังคมไทยถ้าเกิดเราช่วยกันและปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนด จากที่ข้าพเจ้าสนใจที่จะนำแนวทางยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ.2557-2563 มาใช้แก้ไขจะได้เห็นว่าภาคประชาชนล้วนมีความเกี่ยวข้องทั้งสิ้น การแก้ไขปัญหายาจึงไม่ใช่หน้าที่ของหน่วยงานรัฐเพียงอย่างเดียว แต่ก่อนข้าพเจ้าเคยได้ยินเรื่องยาเสพติดที่เกิดขึ้นในชุมชนของข้าพเจ้าเองข้าพเจ้าไม่เคยรู้เลยว่าข้าพเจ้าสามารถเข้าไปช่วยหรือมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหายาได้อย่างไร ได้แต่คิดว่ามันไม่ใช่เรื่องของเราคนเดียวเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจก็เข้ามาจัดการเอง จนข้าพเจ้าได้มาศึกษาและทำบทความวิชาการครั้งนี้ ข้าพเจ้าจึงเข้าใจ และได้รับองค์ความรู้ใหม่ๆ มาปรับใช้ในวิถีประจำวันของข้าพเจ้ามากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- สุพรียา จันตะ. (28 มิถุนายน 2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่เทศบาลเมืองแม่เหียะ จังหวัดเชียงใหม่. สืบค้นเมื่อ 27 สิงหาคม 2562, จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jsbs/article/view/243192/164952>
- สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (10 มีนาคม 2558). แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด. สืบค้นเมื่อ 27 สิงหาคม 2562, จาก https://www.oncb.go.th/Home/PublishingImages/Pages/ProgramsandActivities/strategic_plan2558-2560.pdf
- สำนักงานวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2557). สาระสังเขปประเด็นการปฏิรูปประเทศไทยด้านสังคม, กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- สายสุดา สุขแสง. (2560). การรูปแบบการเฝ้าระวังในการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดโดยภาคประชาชน กรณีศึกษา ต.สาคร อ.ท่าแพ จ.สตูล และต.ควนลูม อ.รัตนภูมิ จ.สงขลา. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้. 4 (พิเศษ) , 230-242.